

COM SEGUIM TREBALLANT?

Ponència de Sara Berbel Sánchez

Doctora en Psicologia Social per la UB.
Directora general de Barcelona Activa.

Jornades UPEC

El futur del treball: utopia o
distopia?

Juliol del 2018

Debat:

COM SEGUIM TREBALLANT?

Participants:

Bruno Estrada, Sara Berbel i Lamine Sarr

Autora:

Sara Berbel Sánchez

Doctora en Psicologia Social per la UB.

Directora general de Barcelona Activa.

Data:

Dimecres 4 de juliol

Trobareu totes les ponències de XIV Jornades de la UPEC a upec.cat

COM SEGUIM TREBALLANT?

CONTEXT

En els darrers anys el mercat laboral de Barcelona ha evolucionat amb un gran dinamisme, creant ocupació neta a un ritme que li ha permès resistir millor l'impacte de la crisi que el conjunt de Catalunya i Espanya, tancar el març de 2018 amb 1,1 milions de llocs de treball i reduir l'atur als nivells més baixos des de 2008.

Malgrat aquestes tendències globals favorables, tant a la ciutat com al seu entorn, la qualitat de l'ocupació acusa l'impacte de la crisi i la recuperació dels indicadors laborals ha vingut acompanyada de nivells creixents de precarietat laboral, com ho reflecteixen el percentatge de contractes temporals, la curta durada dels contractes, la pèrdua de poder adquisitiu dels salaris o la bretxa salarial de gènere. D'altra banda, mentre que alguns col·lectius van sortint de l'atur, altres tenen majors dificultats per trobar una feina, especialment les persones més grans de 45 anys, les dones, les persones en atur de llarga durada, les que pateixen algun tipus de discapacitat i aquelles que no perceben cap prestació. Així doncs, el perfil de les persones en atur, la incidència de l'atur de llarga durada i el seu desigual impacte territorial requereixen l'atenció prioritària de les polítiques públiques.

En aquest context, Barcelona Activa incorpora als seus objectius estratègics i als seus valors la **necessitat de contribuir al desenvolupament d'un model just de desenvolupament econòmic.**

1. BARCELONA ACTIVA, AGENT PÚBLIC COMPROMÈS AMB L'OCUPACIÓ DE QUALITAT

Per garantir una ocupació de qualitat, estable i no discriminatòria a Barcelona i l'Àrea Metropolitana, des de 2017 Barcelona Activa només gestiona i publica peticions d'empreses i contractacions que ofereixin un salari superior a 1.000 euros, contractes d'almenys 6 mesos i condicions laborals que facilitin la conciliació. La mesura, acordada amb els sindicats, vol orientar el mercat de treball de la ciutat cap a una ocupació de qualitat i lluitar contra la precarietat laboral.

El fet que el sector públic sigui el major contractant de bens, obres i serveis -que representa un 16% del PIB a Espanya- el converteix en el major agent econòmic pel seu volum i impacte al mercat i a l'entorn. Per això, és d'importància cabdal que la contractació pública incorpori criteris socials i ambientals.

Així, Barcelona Activa des de mitjans de 2017 han incorporat criteris socials per a les licitacions d'obres i serveis. En l'actualitat, els plec de condicions de les

licitacions de Barcelona Activa inclouen requisits per potenciar els drets socials i laborals, l'accés al mercat públic a les petites i mitjanes empreses i les oportunitats a entitats de l'Economia Social i Solidària, d'acord amb la nova Guia de contractació Pública Social de l'Ajuntament de Barcelona. També es treballa per anar incorporant criteris de sostenibilitat d'acord amb la Guia de contractació pública ambiental.

En aquest sentit, cal remarcar la creació de **l'Oficina Tècnica per l'impuls de les Clàusules Socials** de Barcelona Activa que dona suport a dues clàusules contingudes a la guia de contractació Pública Social de l'Ajuntament de Barcelona: "Contractació de persones en situació d'atur amb especials dificultats d'inserció laboral o d'exclusió social" i "Subcontractació amb empreses d'economia social": Promociona la seva incorporació a les licitacions de tot el grup municipal, i assessora pel seu compliment tant a les unitats promotores com a les empreses adjudicatàries; així mateix, preselecciona persones en atur amb especials dificultats d'inserció laboral o fa recerca d'empreses d'economia social. D'altra banda, ofereix indicacions pel compliment dels objectius de la Reserva Social **ja sigui reservant contractes** i/o lots a les diferents licitacions de tot el grup municipal o a través de contractes menors.

2. INNOVACIÓ SOCIOECONÒMICA PER A LA INCLUSIÓ SOCIAL

En el nou model de desenvolupament econòmic que impulsa Barcelona Activa les necessitats de les persones i el seu apoderament esdevenen el centre per la millora de les condicions de vida dels veïns i veïnes dels Districtes i barris, així com pel reequilibri entre territoris. Aquest model **posa l'accent en l'ocupació de qualitat**, en els **col·lectius en situació de més vulnerabilitat**, en la **lluita contra la precarietat laboral**, en **noves formes de relació i col·laboració amb l'ecosistema públic-privat-comunitari**, que obri espais per la innovació a l'hora d'intervenir en el territori, **potenciant i generant oportunitats des del fer de manera col·lectiva**.

Amb aquests objectius, es porten a terme noves polítiques públiques per atendre la necessitat d'inclusió de persones en situació de vulnerabilitat social des de l'apoderament individual i col·lectiu, amb el desenvolupament d'un model d'intervenció integral cooperatiu per a col·lectius en situació de risc com a proposta de política pública.

Es tracta d'impulsar i donar suport a la creació i consolidació d'un sistema cooperatiu que doni una atenció integral a les persones a partir de la cooperativització de les seves necessitats (d'ocupació, necessitats bàsiques, drets socials, necessitats relacionals,..) des d'un model d'intervenció basat en l'econòmic. **El model està basat en els tres vèrtex explicatius de la inclusió/exclusió social: econòmic/drets ciutadania/xarxa.** .

- A. **Econòmic-Renda** (els ingressos): generació d'activitat econòmica, millora de les competències personals i econòmiques, formació professionalitzadora.
- B. **Els drets de ciutadania i les necessitats bàsiques**: impuls d'accions col·lectives per resoldre necessitats individuals com alimentació, habitatge, obtenció permisos de residència ...
- C. **Xarxa** (l'entorn relacional): agent socioeconòmic que participa de la dinàmica comunitària i pot treballar en xarxa amb altres recursos o agents sociocomunitaris del territori.

Així mateix, s'aposta per un desenvolupament econòmic de proximitat que promou accions de dinamització econòmica a mida en el marc dels plans de desenvolupament econòmic de districtes (PDE). Proximitat a les necessitats del territori i de les persones, les empreses i altres actors econòmics i socials amb una mirada innovadora i de reequilibri territorial, mitjançant un treball d'innovació i proximitat vers les necessitats de les persones i els actors socioeconòmics de la ciutat, generant o consolidant activitat econòmica arrelada al territori, que contribueixi a satisfer necessitats dels veïns i veïnes i que posi en valor els seus recursos endògens.

En aquest marc, les principals accions a destacar són:

a) Experiències de cooperatives pilot

ALENCOP

- és una **cooperativa de iniciativa social**, creada en el 2015, formada per 25 persones originàries de l'Àfrica Subsahariana que estaven en situació irregular i d'alta vulnerabilitat social.
- La intervenció actua sobre els tres eixos:
 - **Econòmic**: La activitat que desenvolupa la cooperativa és la gestió de residus. Línies de serveis:
 - recollida a domicili a tres districtes de la ciutat de ferralla i aparells elèctrics i electrònics.
 - preparació per la reutilització d'aparells elèctrics i electrònics
 - Projecte eReuse, preparació i reutilització d'equips informàtics.
 - Reciclatge de bolquers. En procés d'experimentació.
 - Serveis de transport per la reutilització de material ortopèdic.
 - **Drets de ciutadania/necessitats bàsiques**: Atenció a les necessitats bàsiques d'alimentació, habitatge i situació legal dels socis treballadors (possibilitat de regularització) . Informació i coneixement dels serveis públics amb derivació acompanyada, si s'escau.

- **Xarxa:** Treball amb la comunitat a partir de la realització de campanyes de sensibilització sobre la correcta gestió de residus de ferralla, d'aparells elèctrics, electrònics i informàtics. Foment de la reparació i reutilització d'electrodomèstics. Accions divulgatives sobre l'economia circular. Treball en Xarxa amb altres empreses del territori o amb altres projectes de ciutat (El Banc del Moviment; logística per facilitar la mobilitat a persones amb discapacitat física o mobilitat reduïda).

DIOMCOOP

- És una cooperativa de iniciativa social, creada en el 2017, formada per 15 persones, la majoria d'origen senegalès i sense situació regularitzada, que es dedicaven a la venda irregular de roba i complements a la via pública.
 - La intervenció actua sobre els tres eixos:
 - **Renda:** es va crear la cooperativa i la posada en marxa de la seva activitat econòmica. Són aquestes:
 - Venda ambulant de roba, complements, bijuteria i artesanía africana.
 - Gastronomia senegalesa.
 - Serveis logístics a mercats.
 - **Xarxa:** creació de la xarxa relacional, campanya per donar a conèixer el projecte i contribució a la lluita contra la estigmatització de la venda ambulant i de les persones que ho practicaven.
 - **Drets de ciutadania:** Obtenció dels permisos de residència i treball. Acompanyament social a les persones. Informació i coneixement dels serveis públics amb derivació acompanyada, si s'escau.
- b) **PUNTS DE DEFENSA DE DRETS LABORALS**, en partenariat amb sindicats, i treballant en xarxa amb entitats del territori.

L'Enquesta Socioemogràfica 2017 publicada recentment indica que:

- Els salaris mitjans a Districtes com Ciutat Vella o Nou Barris amb prou feines arriben als 21.000 euros, 2,2 vegades menys que a Sarrià-Sant Gervasi
- El 24,4% de la Població de Barcelona es troba en situació de pobresa o exclusió social (AROPE).

· L'Ajuntament de Barcelona, per mitjà d'aquests Punts està desenvolupant per primera vegada serveis que aborden directament la precarietat laboral que pateixen alguns veïns i veïnes de la nostra ciutat.

• Dins el marc competencial de l'Ajuntament, que no inclou cap facultat de regulació ni inspecció en l'àmbit laboral, l'Ajuntament està desenvolupant propostes innovadores, creatives i pràctiques de la mà de les organitzacions sindicals i les entitats del territori.

Per això s'ha posat en marxa un nou **Punt de defensa de Drets Laborals a Ciutat Vella** (el primer punt que existeix amb aquest encàrrec a la ciutat), en concertació amb les entitats del territori i les organitzacions sindicals (CCOO i UGT)

- El Punt, ubicat a la plaça Salvador Seguí de Ciutat Vella, es va inaugurar l'1 d'octubre passat i és una de les mesures clau del Pla de Desenvolupament Econòmic. Des d'aleshores i fins el 31 de maig, **s'han atès 296 persones**, per mitjà de 316 atencions individuals i grupals. **El 60% són dones ateses.**

- El nombre de persones ateses està creixent de manera important, de les 296 persones ateses, el 82% corresponen al 2018 i un 30,74 s'han atès al mes de maig.

- Les atencions en el punt estan creixent i validen la seva utilitat: si al mes d'octubre es registraven 7 atencions, al mes de maig (últim mes complet) se'n van registrar 68

- En relació a la tipologia de consulta i el resultat de l'atenció per part de les advocades, **les principals consultes estan relacionades amb acomiadaments, drets laborals en general i dubtes de condicions de contracte**. La majoria de casos, prop d'un 60% finalitzen amb la resolució de dubtes, mentre que un 18% aproximadament són derivades als serveis jurídics d'ofici[1].

- Respecte al perfil de les persones ateses:

· La majoria treballa per compte aliena (al voltant d'un 65%), un més d'un terç tenen contractes temporals i menys d'un 10% cobren més de 18.000 euros.

· El 86% viu a Barcelona, mentre que el 67% treballa a la ciutat. En el cas de Ciutat Vella, un 34% viu al districte i un 21% hi treballa.

- Les persones que menys s'apropen al servei són les joves d'entre 16 i 24 anys, i la nacionalitat majoritària és l'espanyola, nacionalitat de prop d'un 60% de les persones ateses.
-
- El punt està especialitzat en el **sector de turístic, l'hostaleria, la restauració i l'oci nocturn i en l'economia de les cures**. Pel que fa al primer sector, val a dir que:
 - Una de cada 5 persones ateses pel Punt treballen al sector de turístic, l'hostaleria, la restauració i l'oci nocturn
 - A aquestes persones se les ha atès en qüestions relacionades amb acomiadaments, dubtes sobre condicions laborals, salaris o reclamacions de quantitats i dubtes amb la seguretat social

c) IMPULSEM EL QUE FAS

Per impulsar l'economia dels barris a partir de la col·laboració públic-comunitària s'ha activat el programa **Impulsem el que Fas**, que subvenciona projectes arrelats al territori que fomentin l'ocupació, l'economia i l'empresa, les economies comunitàries i la innovació social i digital. L'any 2017 es van impulsar 99 projectes en el marc del programa.

d) LA PIONERA

Així mateix, recentment s'ha posat en marxa un espai a l'aire lliure de suport a l'emprenedoria per donar visibilitat als nous projectes econòmics i socials de la gent que comença, al districte de Sant Martí: **LA PIONERA**. S'aposta per estendre models d'incubació de projectes que comencen en nous formats, amb especial èmfasi en projectes d'economia social i impulsats per col·lectius en situació de vulnerabilitat. Però en un marc més ampli d'iniciatives artístiques, artesanals, etc.

3. UNA POLÍTICA D'OCUPACIÓ QUE PRIORITZA ELS MÉS VULNERABLES

L'Estratègia d'Ocupació de Barcelona (EOB 2016-2020) replanteja l'orientació i direcció dels diferents programes, recursos i actuacions ocupacionals als **col·lectius més vulnerables i en risc d'exclusió social** (mesura 13). Així, situa com a prioritària l'atenció i el foment de l'ocupació en les **dones, els i les joves, les persones majors de 45 anys en situació d'atur de llarga durada, les persones migrades, amb discapacitat i/o diversitat funcional, amb baixa ocupabilitat i qualificació**, o aquelles amb

especials reticències al mercat de treball formal perquè operen de forma cronificada en l'economia submergida.

L'EOB impulsa també un nou rol de Barcelona Activa que fomenta una major articulació d'estratègies de ciutat per la promoció de l'ocupació i la incorporació d'objectius, mesures i/o actuacions en diferents Plans i Estratègies municipals, especialment pel que fa a **l'atenció a la diversitat i el foment de l'ocupació dels col·lectius més vulnerables**. Barcelona Activa ha participat activament en els processos d'elaboració de diversos Plans, Estratègies i Instruments municipals de caràcter integral, pel que fa a la promoció de l'ocupació i foment de la inserció laboral:

- Estratègia d'Inclusió i de Reducció de les Desigualtats Socials de Barcelona (2017-2027).
- Estratègia Contra la Feminització de la Pobresa i la Precarietat (2016 - 2024).
- Pla de Justícia de Gènere (2016 - 2020).
- Estratègia de Democratització de l'Economia de les Cures.
- Pla de Salut Mental (2016 - 2020).
- Pla Municipal per a la Diversitat Sexual i de Gènere (2016-2020).
- Estratègia Local amb el Poble Gitano Inclusió del Poble Gitano.
- Pla per l'Abordatge Integral del Treball Sexual (Pla ABITS).
- Pla Barcelona Ciutat Refugi.
- Mesura de govern per afavorir d'accés de la regularitat i prevenir la irregularitat sobrevinguda.

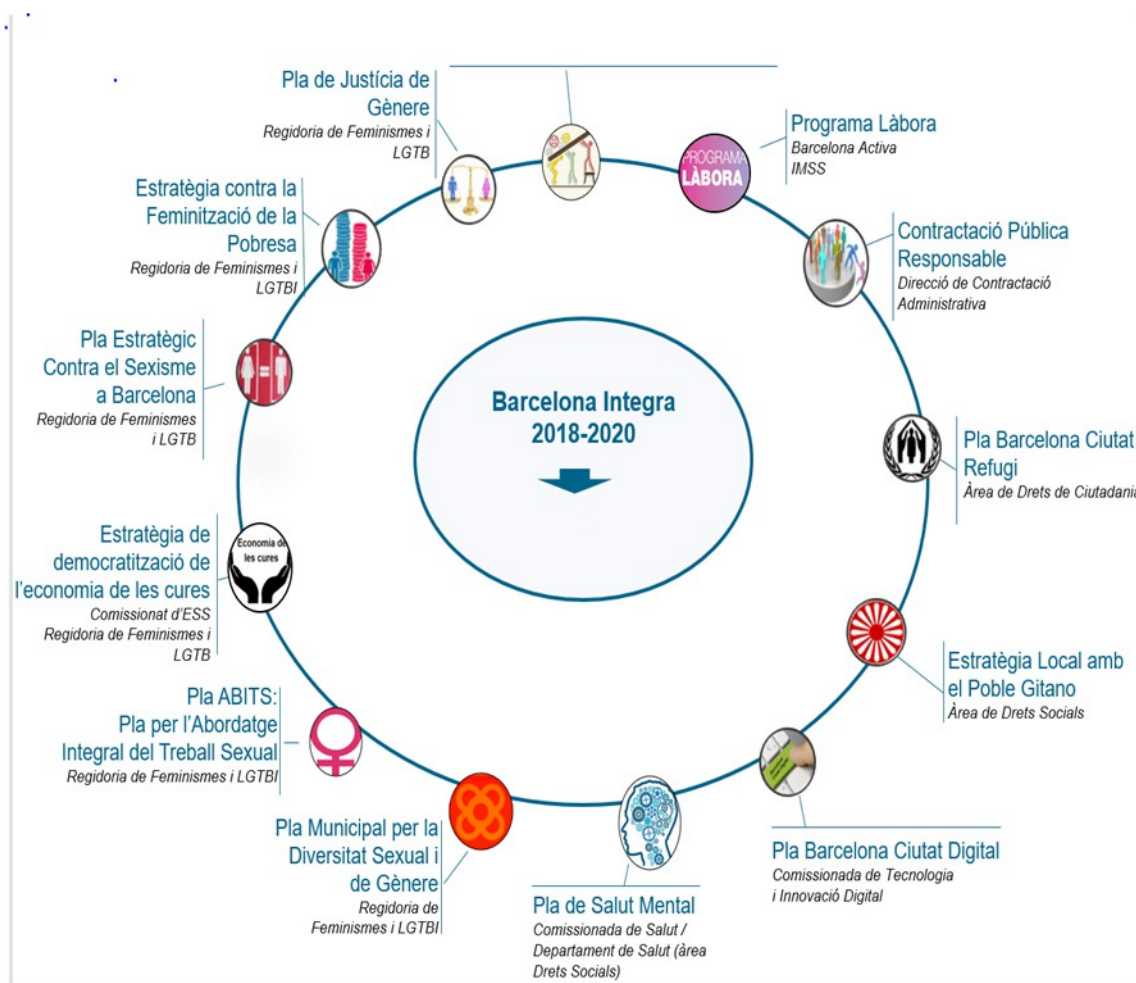
En el marc de la EOB, **el Pla d'actuació per l'Ocupació 2018 (PAO 2018)** contempla dissenyar nous projectes integrals adreçats als territoris i/o col·lectius que es troben en situació de més necessitat de la ciutat i que incorporin de forma prioritària la potenciació de l'ocupació adreçada als col·lectius en situació de vulnerabilitat.

Programes d'ocupació per a col·lectius amb especial vulnerabilitat

- Estratègia contra la Feminització de la pobresa (amb dones migrades en l'àmbit del treball de les cures) (actuació 53 PAO 2018). Desenvolupament d'un **programa integral d'orientació, formació, acreditació i inserció de qualitat i estable per a dones en situació de vulnerabilitat** amb un servei d'acompanyament continuat. Previsió d'atendre a 30 dones.
- **Programa "A prop Jove"** (actuació 54 PAO 2018), que té per objectiu fomentar la inserció laboral en el marc del Pla de Salut Mental de joves amb trastorns de salut mental i/o patiment psicològic que compta amb diferents dispositius als districtes de Ciutat Vella, Sant Andreu, Sant Martí i Nou Barris. Els darrers mesos de 2017 es va iniciar la derivació i atenció directa a usuaris i a finals d'any ja s'acompanyaven a 54 joves en el marc del programa. L'any 2018 (dades fins a maig) s'ha atès a 75 joves.

- **Programa d'inserció sociolaboral Itinere** (actuació 54 PAO 2018) per a joves amb diagnòstic de trastorn mental, s'executa a partir d'un conveni amb la Fundació Joia (programa desenvolupat al Districte de Nou Barris, equipament Les Basses). Durant el 2017 s'han atès a 56 participants en el marc del dispositiu Itinere.
- **Programa d'impuls de les Clàusules Socials de Contractació Responsable** (actuació 92 i 93 PAO 2018). El 24 d'abril de 2017 es va publicar el Decret d'Alcaldia de "Contractació Pública Sostenible", que promou diverses mesures i clàusules socials de contractació pública responsable i sostenible. Entre aquestes està inclosa la clàusula "Contractació de persones en situació d'atur amb especials dificultats d'inserció laboral o d'exclusió social", que suposa un nou rol de Barcelona Activa, l'òrgan de l'Ajuntament encarregat del seu impuls, promoció, gestió i seguiment. Durant el 2017 s'han gestionat 77 ofertes de feina de clàusules socials i s'han assolit 82 contractacions de persones vulnerables. Al 2018 s'ha posat en marxa la Oficina Tècnica que impulsa ofertes de clàusules socials i treballa per a la inserció laboral de les persones en situació de més vulnerabilitat. Fins a maig 2018 s'ha gestionat 52 ofertes i s'han assolit 53 contractacions.
- **Programa Làbora** (actuació 56 PAO 2018). El programa Labora està adreçat a persones en risc d'exclusió social ateses a través dels Centres de Serveis Socials municipals i d'altres dispositius municipals que atenen a persones vulnerables. Es configura com a un programa singular de col·laboració públic-social que es desplega de manera descentralitzada a nivell de ciutat en 20 punts. Atenent especialment a les persones derivades pels 40 Centres de Serveis Socials municipals impulsat a través de l'IMSS amb la col·laboració d'ECAS, FEICAT i Creu Roja. L'any 2017 s'ha atès a través d'aquest programa a 6.505 persones a nivell de ciutat.
- **Estratègia local amb el poble gitano** (actuació 60 PAO 2018). Programa d'inserció sociolaboral a mida dirigit a persones del poble gitano, especialment joves, amb la previsió de participació d'alguna entitat especialitzada. El programa es dissenyarà tenint en compte els resultats de l'estudi diagnòstic de l'ocupació de la població jove gitana, que analitza les estratègies formatives i ocupacionals de la joventut gitana de Barcelona i detecta les seves necessitats en aquest àmbit.
- La Gerència de Política Econòmica i Desenvolupament Local ha subvencionat al Secretariado Gitano un projecte de cofinançament del **programa ACCEDER** del Fons Social Europeu.

- **Projecte elaborat pel Secretariado Gitano** aprovat en el marc de la convocatòria de subvencions "**Impulsem el que fas**". Té com a objectiu general "Millorar l'ocupabilitat de la població gitana" i està dirigit a persones gitanes de la ciutat, en especial joves, dones i persones en situació de vulnerabilitat severa que es troben en un moment del procés d'inserció sociolaboral on predomina la manca de competències bàsiques necessàries per avançar en el seu propi itinerari. Es desenvolupa durant l'any 2018.
- En el marc del **Pla Foment Ocupació Juvenil s'impulsa projectes adreçats a persones joves** d'entre 16 i 29 anys, en situació d'atur (Joves per l'Ocupació, Fem Ocupació i Garantia d'Èxit BCN). Es tracta d'itineraris integrals d'orientació i capacitació professional amb assessorament personalitzat d'una persona tutora amb expertesa en processos d'orientació i inserció laboral (dades 2017: 738 joves, dones 42%, homes 58%).
- Impuls a **Projectes innovadors per a joves amb especial vulnerabilitat** (actuació 69 PAO 2018). S'estableix com a objectiu prioritari dels programes per a joves actuacions a mida joves comunitat gitana, joves amb baixos nivell de formació i ocupabilitat, joves amb malestar psicològic, joves immigrants en situació vulnerable, etc
- En el marc de les accions de foment de la perspectiva gènere en el Pla Foment de l'Ocupació Juvenil (actuació 2 PAO 2018) es contempla l'**atenció a les noies joves en especial situació de vulnerabilitat**.
- **Programa "Barcelona Integra"** (actuació 6 i 73 del PAO 2018). Impulsar un Acord Marc amb les Gerències més directament implicades amb les polítiques d'ocupació per tal de definir un paraigües comú que permeti donar coherència i força al conjunt d'actuacions que s'estan duent a terme a l'Ajuntament vers la inserció sociolaboral dels col·lectius en situació de major vulnerabilitat (Gerències de Àrea de Drets Socials, Àrea de Drets de Ciutadania, Transparència i Participació; i l'Àrea de Desenvolupament Local innovació socioeconòmica). Entre altres Programa Làbora, Pla Abits, EAL com a servei d'ocupació especialitzat en la inclusió de persones amb discapacitat al mercat ordinari de treball, Dispositius inserció sociolaboral persones amb problemàtiques de salut mental, atenció a col·lectius en situació d'alta vulnerabilitat i en situació irregular, actuacions a mida vers la inclusió laboral de la comunitat gitana.

- **Projectes Integrals d'Ocupació amb Contractació (PICs)** (Actuació 49 PAO 2018). Programes ocupacionals que prioritzen a col·lectius amb especials dificultats: Dones aturades de molt llarga durada i violència de gènere, persones en situació irregular (39 persones sense papers al 2017), perceptores de renda mínima d'inserció, preferentment de més grans de 45 anys, no perceptores de prestacions i/o subsidis per desocupació (211 contractades al 2017) i aturats de llarga durada (Mesura ocupacional d'alta intensitat adaptada a aquest col·lectiu que permet la seva contractació durant 12 mesos).
- PICs prioritzant col·lectius amb especials dificultats: veïnes i veïns de barris amb desequilibris socioeconòmics. (Mesura ocupacional d'alta intensitat adaptada a aquest col·lectiu en el marc del projecte **Treball als barris**: programa de suport als territoris amb majors necessitats de reequilibri territorial i social).
- **Pla d'assentaments i persones sense sostre; Joves DGAIA** (amb coordinació Fundació La Caixa) (actuació 58 PAO 2018). Nou Programa d'atenció a col·lectius en situació d'alta vulnerabilitat que articularà també les actuacions per donar

resposta a la "Mesura de Govern per afavorir l'accés a la regularitat i prevenir la irregularitat sobrevinguda". Barcelona Activa crearà i co-dirigirà una Oficina Tècnica en coordinació amb la Direcció d'immigració i l'Àrea d'intervenció social de l'Ajuntament.

Moltes gràcies.

Sara Berbel Sánchez